

Hansti Duniya (Punjabi)

♦ Vol. 45 ♦ No. 09 ♦ September 2021

₹15/-

ਹੱਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

हंसती दुनीआ

• Vol.- 45 • ਅੰਕ - 09 • ਸਤੰਬਰ 2021 • Pages : 52
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

Printer & Publisher C.L. Gulati, on behalf of Sant Nirankari Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Managing Editor : Sulekh Singh 'Sathi'

*Editor (Honorary)
Sulekh Singh 'Sathi'*

Email: editorial@nirankari.org
Ph.: 011-47660200
Fax: 011-27608215
Website: www.nirankari.org
kids.nirankari.org

Subscription Value

Country	1 Year	3 Years	5 Years	11 Years
India/Nepal	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
U.K.	£15	£40	£70	£150
Europe	€20	€55	€95	€200
USA	\$25	\$70	\$120	\$250
Canada/ Australia	\$30	\$85	\$140	\$300

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਸਭ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

04

16

19

ਸੜੰਤ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ	10
ਹਾਸਾ-ਏਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਛੁੱਲੋ	42
ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ	50

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

06

12

24

32

38

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਛੇਕ	
- ਕਮਲ ਸੰਗਾਨੀ	06
ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ	
- ਨਿਤਯਾ ਕ੍ਰਿਪਾਠੀ	12
ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ	
- ਰਾਧੇ ਲਾਲ	24
ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਖਜਾਨਾ	
- ਸਿਵ ਚਰਣ	28
ਚੀਕੂ ਬੰਦਰ ਸੁਧਰ ਗਿਆ	
- ਜੀ.ਐਲ ਅਗਰਵਾਲ	32
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਤਿਆਗ	
- ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ	36
ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ	
- ਅਮਰ ਸਿੰਘ	38
ਜਨਮ ਦਿਨ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਤੇਹਡਾ	
- ਅਮਨਪੀਤ ਸਿੰਘ	40

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਛਾਈ ਦੀ ਯਾਤਰਾ	
- ਜੀਏਂਦਰ	09
ਵਿਚਿੱਤਰ ਜਾਨਵਰ	- ਟੀ ਸਲਾਘ
- ਵੇਦ ਸਰਮਾ	15
ਵਿਚਿੱਤਰ ਨਦੀਆਂ	
- ਨਰੰਦਰ	31
ਡਾ. ਸਰਵਪਲੀ ਰਾਧਾਕੁਣਨ	
- ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	35
ਮਦਰਸ-ਫੇ ਕਿਉਂ...	
- ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ	39
ਸਹਿਦ ਦੇ ਹਨ ਬੇਹਦ ਲਾਭ	
- ਕਮਲਜੀਤ ਵਰਮਾ	44
ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਕਮਾਲ	
- ਮਨਮੋਹਨ ਬਾਹਾ	45

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਵਿਲੱਖਣ ਬੱਚੇ	
- ਬਿਕੱਤ ਮਾਣਕ	05
ਬੱਚੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ...	
- ਮਦਨ ਸੇਖਪੁਰੀ	11
ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ	
- ਦੀਪੀ ਬੱਲੂਆਣਾ	14
ਪਿਆਰੀ ਮਾਂ	
- ਡਾ. ਮਮਤਾ ਖੱਤਰੀ	18
ਚਿੜੀ	
- ਗਢੂਰ ਸਨੌਰੀ	26
ਰੱਟੂ ਤੱਤਾ	
- ਕੁਸੁਮ ਅਗਰਵਾਲ	43

ਮਨ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਪਿ ਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! 5 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਰਵਪੱਲੀ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਸਤੰਬਰ 1888 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਵਉਚੱਚ ਸਥਾਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਪਾਣਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਪਲਭਤੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵੀ। ਖਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜੋ ਪ੍ਰੀਵਾਰਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਿਰਾਸ ਜਾਂ ਹਤਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਚੇ ਇਗਾਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੋਛੈਸਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਇਸਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਤੰਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਉਸੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਅਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣੇ

ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਹੀ ਅਪਣੀ-ਅਪਣੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਚੰਗੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣ ਸਕਣ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਪੜਾਈ ਹੀ ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਉਪਲਭਤੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਸ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਾਨੂੰ ਅਪਣੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸਕਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਸਾਡਾ ਕਰਤੁੱਵ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਪਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂਕਿ ਅਪਣੇ ਲਈ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਭਵਿੱਖ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'

sulekh.sathi@nirankari.org

ਵਿਲੱਖਣ ਬੱਚੇ

ਹੁੰਦੇ ਕਈ ਵਿਲੱਖਣ ਬੱਚੇ।
ਧਰਤੀ ਲਈ ਸੁਹੱਪਣ ਬੱਚੇ।
ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਆਦਤ ਪਿਆਰੀ,
ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਸੁਲੱਖਣ ਬੱਚੇ।
ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਤੀਜੇ,
ਨੇਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਤੱਕਣ ਬੱਚੇ।
ਆਲ-ਦੁਆਲੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਵੀ,
ਖੂਬ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣ ਬੱਚੇ।
ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਹੈ ਬਣਦੀ,
ਉਹ ਭੋਜਨ ਹੀ ਚੱਖਣ ਬੱਚੇ।
ਹਰ ਪ੍ਰੇਤਰ ਵਿਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ,
ਨਾ ਅੱਕਣ ਨਾ ਬੱਕਣ ਬੱਚੇ।
ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਕਦੇ ਨਾ ਹਾਰਨ,
ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਜੋ ਪੱਕਣ ਬੱਚੇ।
ਵੱਡੀਆਂ ਸੌਚਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ,
ਹਸਲ ਕਰਨ ਵਡਪੱਣ ਬੱਚੇ।
'ਮਾਣਕ' ਉਤੱਤ, ਪੂਰਬ, ਪੱਛਮ,
ਭਾਵੇਂ ਹੋਵਣ ਦੱਖਣ ਬੱਚੇ।

ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਛੇਕ

ਇਕ ਸੀ ਰਾਜਾ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਇੱਕਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਰਾਜਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਬੁਧੀਮਾਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਿਤਨਾ ਰੋਚਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇੱਧਰ ਰਾਜਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੌਸ਼ ਪਨਪ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਿਸ਼ਤਵਤਖੋਰੀ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਸੀ। ਚੋਰੀਆਂ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਲੁਟਮਾਰ ਅਤੇ ਅਪਹਰਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਾਮੂਲੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਤ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਾਤ ਦੇ ਕਈ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਅਤੇ ਸਭਜ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਲੇਕਿਨ ਰਾਜਾ ਦੇ ਗੁਪਤਦੂਤ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਪਣਾ ਧੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਕ ਦੇ ਘਟਨਾ ਘਟ ਵੀ ਰਾਈ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਗੁਪਤਦੂਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 'ਗਈ ਦਾ ਪਹਾੜ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਪਤਦੂਤ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਫਸ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਤ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਥਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਤਾਂਕਿ ਰਾਜਾ ਉਸ ਤੇ ਰੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਸੋਚ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਾਤ ਲੁਟਮਾਰ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਤੰਕ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਗੁੱਪਤ ਸਭਾ ਕੀਤੀ।

ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਜਾ ਤਕ ਸੱਚਾਈ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਸਭਜ਼ਾਕ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਦ ਇਕ ਭਿਖਾਰੀ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ।

ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਤੀਰ ਛੱਡਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - "ਹੁਣ ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਏਗਾ ਅਤੇ ਸੌਨੇ ਦੀਆਂ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਹਿਲ ਬਣਾ ਕੇ ਐਸ਼-ਅਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰੇਗਾ।"

ਤਦ ਰਾਜਾ ਨੇ ਭਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤਕ ਨਿਹਾਰਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਸਤਰ ਫਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਛੇਕ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਭਿਖਾਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਬਾਬਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋ?"

"ਮੈਂ ਲੈਣ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭੀਖ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਕੀ ਬੁਧੀਮਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬਿੜ-ਬਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸੇ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, "ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਧੀਮਾਨ ਹੈ।"

ਇਕ ਬੁਧੀਮਾਨ ਨੇ ਫਿਰ ਤਾਨਾ ਕੱਸਿਆ, "ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਚਾਦਰ ਤਾਂ ਵੇਖੋ, ਨ ਜਾਣੇ ਕਿੰਨੇ ਛੇਕ ਹਨ। ਇਹ ਫਟੇਹਾਲ ਭਿਖਾਰੀ ਕੀ ਜਾਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।"

ਅਨੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬੁਧੀਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਰਾਜਾ! ਇਸ ਭਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਫਟਾਫਟ ਰਵਾਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਾ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡੀ ਤੌਹੀਨ ਹੈ।"

"ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ! "ਇਕ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਬੁਧੀਮਾਨ ਚੀਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਇਹਨੂੰ ਧੱਕੇ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ।"

ਹੁਣ ਭਿਖਾਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਬਿਨ ਬੁਲਾਏ, ਇਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਣ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਏ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਜਾਓਗਾ, ਲੋਕਿਨ ....."

"ਲੋਕਿਨ ਕੀ?" ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੀ ਫਟੀ ਚਾਦਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ।

ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਦਾਖਿਲ ਹੋਏ ਤਦ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ।"

"ਤਾਂ ਆਪ ਲੋਕ ਫਟੀ ਚਾਦਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਹਨ, ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ।"

"ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਤਾਂ ਵਸਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।" ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਹੁਣ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾਪੂਰਵਕ ਚਾਦਰ ਦੇ ਛੇਕ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੀ ਛੇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੋਕਿਨ ਲਾਹਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਕ ਛੇਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਲਾਹਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਛੇਕ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਤੀਸਰਾ, ਚੌਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਨਿਰੰਤਰ ਛੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦ ਮੈਂ ਦਰਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਨੂੰ ਸਿਲਾਉਣ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਚਾਦਰ ਹੁਣ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਸ, ਉਸ ਦੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਦਰ ਆਪਣੇ ਤਨ ਤੇ ਲਪੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿਧੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਆਇਆ।"

"ਮਤਲਬ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ।" ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਭਿਖਾਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਆਪ ਤਾਂ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਪ੍ਰਸਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੇਚੈਨੀ ਮਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਜਗ ਵੀ

ਖਬਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਦੇ-ਬੈਠਦੇ ਹੋ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਮੈਂ ਇਹ ਛੇਕ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ ਲਪੇਟ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਆਪ ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸੰਕੇਤ ਸਮਝ ਲਾਉ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਵੀ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗੇ।"

ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਥੋੜਾ ਝੇਪਿਆ ਲੇਕਿਨ ਤੁਰੰਤ ਬੋਲਿਆ, "ਅਖਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?"

ਭਿਖਾਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਆਪ ਪ੍ਰਾਜਾ ਵੱਲ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਾਜਾ ਹਰ ਦੌਰ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਲਮ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਜਾ ਦਾ ਖੂਬ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਪ੍ਰਾਜਾ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਸੂਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਸੀ ਤਦ ਇਸ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੇਕ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਆਪ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਚਾਦਰ ਦੇ ਛੇਕ ਨੂੰ ਰੁਹੁ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਈ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਓਨੇ ਹੀ ਛੇਕ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ

ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਬਸ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਆਇਆ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਤਮਾਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਜੇਲ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਦੂਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ।

ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਭਿਖਾਰੀ ਕੋਈ ਸਚਮੁਚ ਦਾ ਭਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਾਜਾ ਦਾ ਇਕ ਸੁਝਵਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ।

ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਿੱਚ ਭੁਲ ਕੀਤੀ।"

ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਲਿਆ, "ਬੈਰ, ਜੋ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁਲ ਜਾਓ, ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਜਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।"

ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਜਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਪ੍ਰਾਜਾ ਹੁਣ ਬੇਹੁੰਦ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਾਜਾ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

ਛਪਾਈ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਯਾਤਰਾ

ਅਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪਣ ਦੇ ਕਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਜਮਾਨਾ ਅਜਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਾਲ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਛਪਾਈ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ - ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ 'ਵਾਂਗ ਚੀਕ' ਜਿਸ ਨੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਨੱਘੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਹੀਕਾਰ ਸੂਤਰ' ਸੰਨ 867 ਈ। ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਾਵਟ ਘਸ ਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਹੇ ਦੇ ਠੱਪਿਆਂ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੋਹੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੱਘੇ ਵੀ ਬਣਾਏ ਸਨ।

13ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪੀ. ਨੋਨ ਨਾਮਕ ਇਕ ਚੀਨੀ ਨੇ ਸਿੱਟੀ ਅਤੇ ਧਾਤੂ ਦੇ ਟਾਇਪ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਧਾਤੂ ਟਾਇਪ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਲਗਾਈ। ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਬਣੇ ਠੱਪਿਆ ਨਾਲ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਹ ਕਲਾ ਯੂਰਪ ਪਹੁੰਚੀ। ਜਿਥੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਗੁਟੇਨਬਰਗ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਧਾਤੂ ਟਾਇਪ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੰਨ 1455 ਵਿੱਚ ਬਾਈਬਲ ਛਾਪੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੈਟਿਨ ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਯਮ ਕੇਕਸਟਨ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪੀ।

15ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼

ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਪਾਈ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਈਆਂ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਮਲਿਆਲਮ, ਤਮਿਲ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ।

ਚਾਰਲਸ ਵਿਲਕਿਸ ਨੇ 'ਭਗਵਦਗੀਤਾ' ਅਤੇ 'ਅਭਿਗਿਆਨਸਾਕੁੰਤਮ' ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਇਆ। ਫਿਰ ਕਾਲੀਦਾਸ ਦੀ 'ਰਿਤੂ ਸੰਹਾਰ' ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ ਗਈ।

ਮੁਬਈ ਵਿੱਚ ਭੀਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ। ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਮੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾਖਾਨਾ 13 ਜੁਲਾਈ 1811 ਵਿੱਚ ਲਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਮਰਾਠੀ ਪੰਚਾਂਗ' ਛਾਪੀ। ਸੰਨ 1816 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਨ ਮਿਸ਼ਨ ਪੈਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਨ 1864 ਵਿੱਚ 'ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਪੈਸ' ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਜਾਵਜੀ ਦਾਦਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਊਡਰੀ ਪੈਸ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਛਪਾਈ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਯਾਤਰਾ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ

□ ਘੰਗੜੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਡਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?

ਉਤੱਤੇ : ਜਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਟੀਵੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕੋਈ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਕਿਉਂ? ਦਰਅਸਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਅਨੁਕੂਲੀਅਤਾਵਾਂ ਨਿਊਰੋ ਹਾਰਮੇਨ ਏਡਰੀਨਾਲਿਨ ਅਤੇ ਨਾਰ ਏਡਰੀਨਾਲਿਨ ਦਾ ਗਸਾਵ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੱਛਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੱਛਣ ਹਨ- ਕੰਬਣਾ, ਲੂੰਕੰਡੇ ਖੜੇ ਹੋਣਾ, ਪਸੀਨਾ ਆਉਣਾ, ਜੀਭ ਸੁਕਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਾ ਆਦਿ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਿਆਨਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਣ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਕਿਉਂ ਰੰਗ ਮਨੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤੇ : ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿੱਧੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਲੂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਪੂਰ ਜਾਂ ਤੁਲਸੀ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯੂਜ਼ੀਮੌਲ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਮੋਨਾਟਰਪਿੰਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸੁਖਸਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਲਈ ਚਿਕਨਾਈ ਭਰਪੂਰ ਬਰਤਨਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ?

ਉਤੱਤੇ : ਭੋਜਨ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਿਕ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਰੋਗਮੁਕਤ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਰਤਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਿਕਨਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਜੀਮੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਘਾਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਖਸਮ ਜੀਵ ਚਿਪਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਖਸਮਜੀਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਸਤ, ਡਾਇਰੀਆ ਅਤੇ ਮਿਆਦੀ ਬੁਖਾਰ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚਿਕਨਾਈ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਕੁਝ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦਾ ਸਿਲੰਡਰ ਹਲਕਾ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਤੱਤੇ : ਅੱਜ-ਕੱਲ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਤ ਪ੍ਰੋਟੋਲਿਅਮ ਗੈਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਭੋਜਨ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰਸੋਈਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਗੈਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫਨ, ਏਥੇਨ, ਬ੍ਰਯੁਟੇਨ ਅਤੇ ਆਈਸੋਬ੍ਰਯੁਟੇਨ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗੈਸ ਖਰਚ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਿਲੰਡਰ ਦਾ ਭਾਰ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਲੰਡਰ ਹਲਕਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

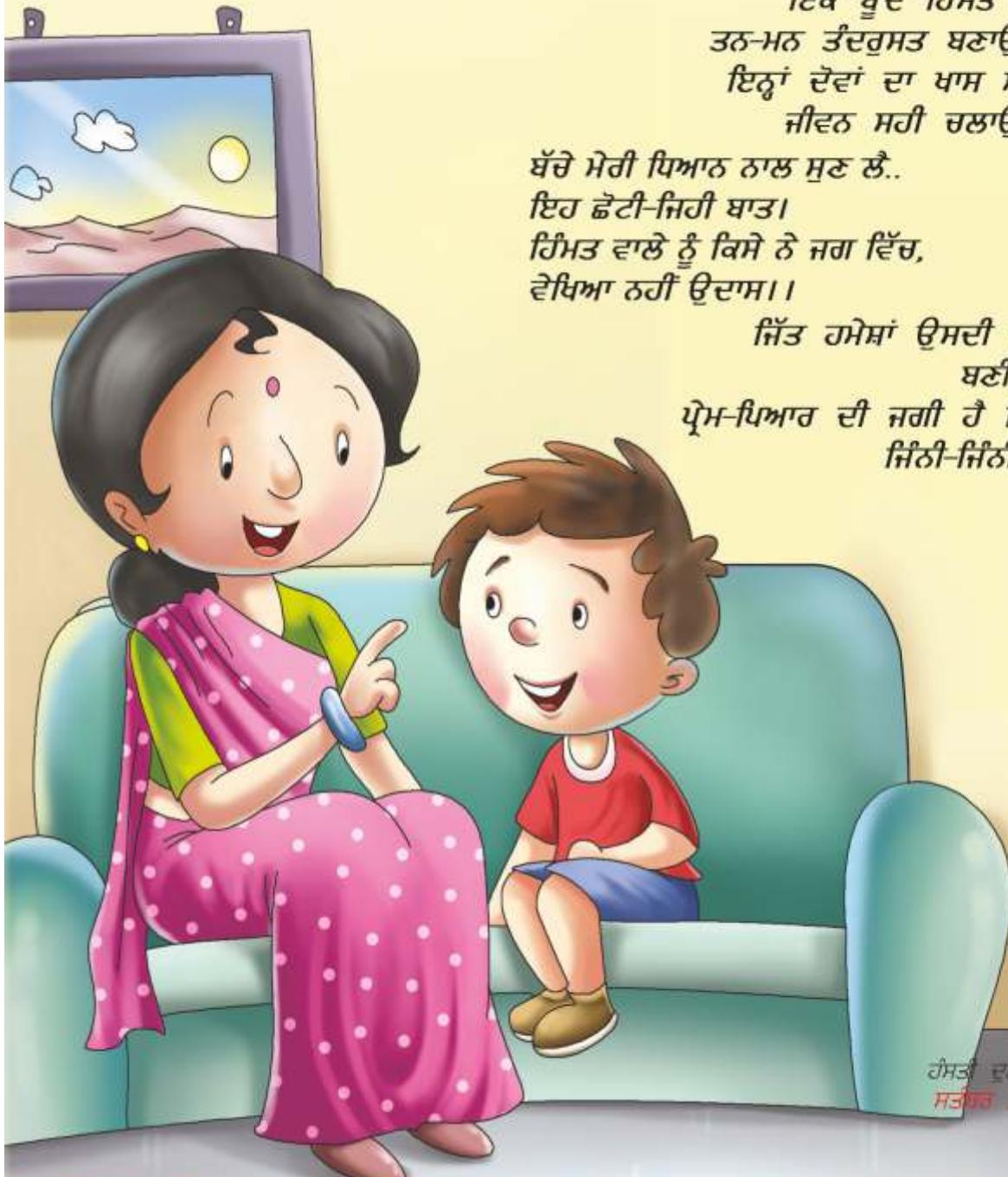
ਬੱਚੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈ ...

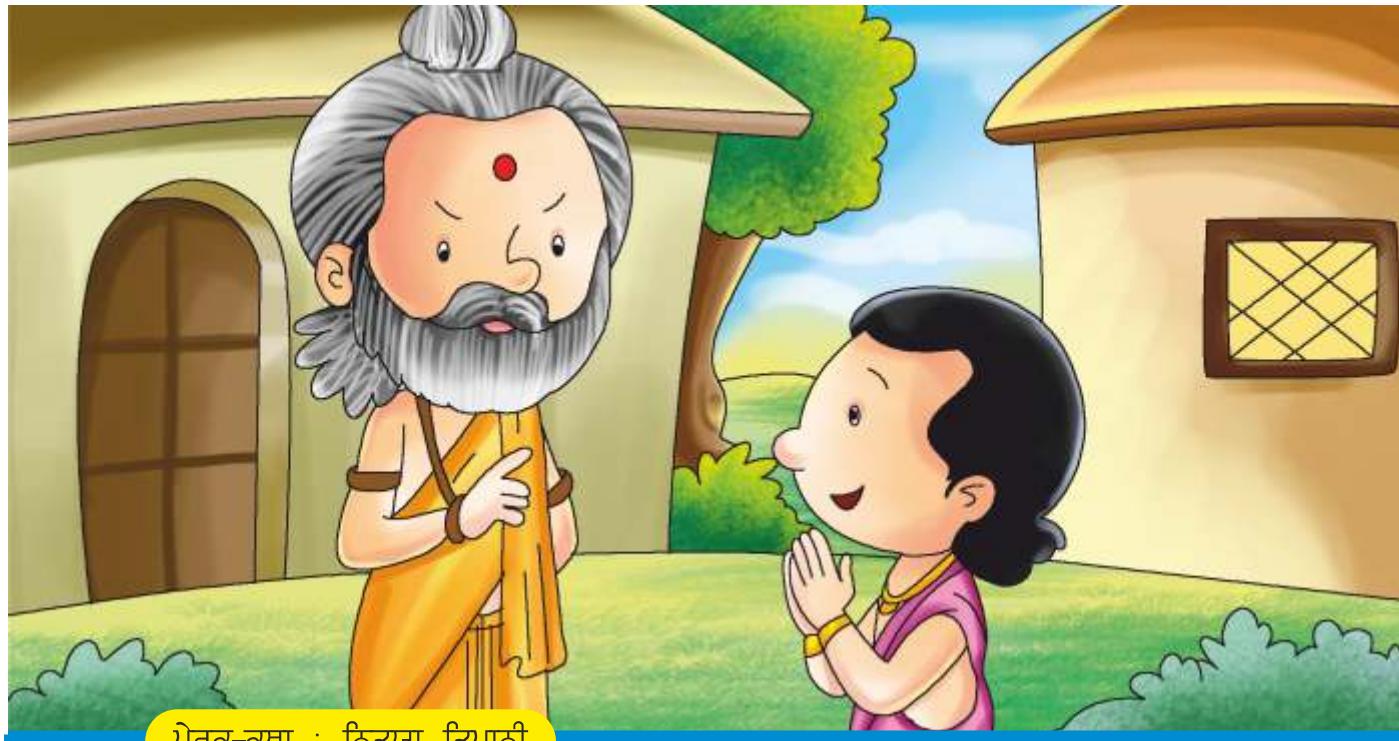
ਪ੍ਰਮ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ,
ਜਿੰਨੀ-ਜਿੰਨੀ ਪਿਆਸ।
ਉਸ ਅੰਦਰ ਓਨੀ ਜਗੀ ਹੈ ਹਿੰਮਤ,
ਓਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।

ਇਕ ਬੂੰਦ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਕਾਫੀ,
ਤਨ-ਮਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਹੈ,
ਜੀਵਨ ਸਹੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ।

ਬੱਚੇ ਮੇਰੀ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈ..
ਇਹ ਛੋਟੀ-ਜਿਹੀ ਬਾਤ।
ਹਿੰਮਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਗ ਵਿੱਚ,
ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਉਦਾਸ।।

ਜਿੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸਦੀ ਓਨੀ-ਓਨੀ,
ਬਣੀ ਹੈ ਦਾਸ,
ਪ੍ਰਮ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ,
ਜਿੰਨੀ-ਜਿੰਨੀ ਪਿਆਸ।

ਪ੍ਰੇਰਕ-ਕਥਾ : ਨਿਤਯਾ ਤਿਪਾਠੀ

ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ

ਪ੍ਰ ਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਿਸੀ ਆਯੋਦ ਧੈਮਿਆ ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਸਨਮਾਨਿਤ ਗੁਰੂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ 'ਉਪਮੰਯੁ'। ਉਪਮੰਯੁ ਬਹੁਤ ਹੋਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਤੰਦਰਸਤ ਬਾਲਕ ਸੀ। ਉਹ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਆਸਰਮ ਦੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਚਾਰਾਉਣ ਅਤੇ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੀ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਆਸਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਗਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਭਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਵੀ ਦੇ ਦਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਲਕ ਉਪਮੰਯੁ ਜੋ ਵੀ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਧੈਮਿਆ ਰਿਸੀ ਆਪਣੇ ਕੌਲ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਉਪਮੰਯੁ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਚਾਰਾ ਉਪਮੰਯੁ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਧਿਮਜ ਰਿਸੀ ਨੇ ਉਪਮੰਯੁ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਭਿਖਿਆ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਕੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਤੰਦਰਸਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਉਪਮੰਯੁ ਬੋਲਿਆ, "ਗੁਰੂਦੇਵਾ! ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।"

"ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਗਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੁਜਰਣ ਦੇ ਬਾਦ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਮੰਯੁ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੱਜ ਕੱਲ ਤੂੰ ਕੀ ਭੋਜਨ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਗਵਾਨ! ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ?" ਹੁਣ ਤਾਂ ਧੈਮਜ ਜੀ ਗੁੱਸਾ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਸਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਬਿਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਪਾਪ ਹੈ।"

ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਫਿਰ ਰਿਸੀ ਦੀ ਭੇਟ ਉਪਮੰਯੁ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਉਹ ਵੱਛਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਡਿਗਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।'

ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਅਗੇ ਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਵੱਛੜੇ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਧ ਡੇਗ ਦੇਦੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਖੁਦ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ।"

ਹਣ ਉਪਮੰਯੁ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਿਨਭਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਤੜਫਣ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ 'ਅੱਕ' ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਾ ਲਏ। ਉਹਨਾਂ ਜਹਿਰੀਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਖੁੰਮਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸੁੱਕੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ।

ਸੂਰਜ ਟੁੱਬਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਚਰਵਾਹੇ ਦੇ ਗਾਵਾਂ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਈਆਂ ਪੰਤੂ ਉਪਮੰਯੁ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਉਠੇ - "ਮੈਂ ਉਪਮੰਯੁ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ?" ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸੇ ਵਕਤ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰਣ ਲੱਗੇ, "ਬੇਟਾ ਉਪਮੰਯੁ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਹੈ?"

ਉਪਮੰਯੁ ਦਾ ਸੂਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹਾਂ।"

ਰਿਸ਼ੀ ਖੂਹ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਉਪਮੰਯੁ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਦ ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਪਮੰਯੁ ਨੇ ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਭਗਤ ਬਾਲਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ

ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਪਮੰਯੁ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਿੱਠਾ ਪੂੜਾ ਖਾ ਲਉ।"

ਉਪਮੰਯੁ ਬੋਲਿਆ, "ਪ੍ਰਭੂ! ਬਿਨਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਪੂੜਾ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ।"

"ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਪੂੜਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ।"

"ਉਪਮੰਯੁ ਬੋਲਿਆ, "ਗੁਰੂਜਨਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ।"

ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੰਦ ਲੋਹੇ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਣ ਤੇਰੇ ਦੰਦ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪਾਏਗਾ। ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਆ ਜਾਏਗੀ।"

ਅਸ਼ਵਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਉਪਮੰਯੁ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਤਦ ਉਸ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਯੋਦ ਧਿਮਜ ਨੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਾਊਂਗਾ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸੇਸ਼ਨ ਰਿਸ਼ੀ ਬਣਾਊਂਗਾ।"

ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਉਪਮੰਯੁ ਤੱਤਗਿਆਨੀ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ

ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਮਨ ਨਾ ਚੁਗਾਉਣਾ ਬੱਚਿਓ।
ਅੱਕੜਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਉਂ, ਘਬਰਾਉਣਾ ਬੱਚਿਓ।

ਅੱਕੜਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੀਆਂ।
ਹਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿੱਸਾ ਹੁੰਦੀਆਂ।
ਮਜ਼ਬੂਤ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉ ਬੱਚਿਓ ...

ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣੋ ਲਿਖ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ।
ਦੁਨੀਆ ਵੀ ਵੇਖੋ ਜਦੋਂ ਖੜ੍ਹ-ਖੜ੍ਹ ਕੇ।
ਮਨ-'ਚ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਲਿਆਉਣਾ ਬੱਚਿਓ ...

ਕੰਮ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਕਰੀਏ।
ਸਮਝ ਦਿਮਾਗਾਂਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਰੀਏ।
ਰੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਲਗਾਉਣਾ ਬੱਚਿਓ ...

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ।
ਦੀਪੀ 'ਬੱਲੂਆਣੇ' ਉਚਾ ਮਿਆਰ ਕਰੀਏ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਰ ਹੈ ਲਗਾਉਣਾ ਬੱਚਿਓ ...

ਛੋਟਾ ਵਿਚਿੱਤਰ ਜਾਨਵਰ

ਟ੍ਰੀ ਸਲਾਖ

ਬ ਚਿਉ, ਤੁਸੀਂ ਚਿੜੀਆਘਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੇਖੋ ਹੋਣਗੇ ਲੇਕਿਨ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਲਾਖ ਜਾਨਵਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਏਗਾ। ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ 'ਟ੍ਰੀ ਸਲਾਖ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਲਾਖ ਐਨਾ ਆਲਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਸੌਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕਾਈ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਦ ਰੁੱਖ ਦੀ ਉੱਚੀ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਚਿਪਕ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਸਲਾਖ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਕਾਈ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਲਾਖ ਦਾ ਰੰਗ ਰੁੱਖ ਦੀ ਟਹਿਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਲਾਖ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਲਾਖ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਦਮੂਲ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਲਾਖ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਉਤਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਸਲਾਖ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਲਾਖ ਘਿਸੜਦਾ ਹੋਇਆ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਲਾਖ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਕਿਸੇ ਖੱਡੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਲਾਖ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਤੈਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਡੁਬਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰੇ ਟੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਦੀ ਉੱਚੀ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਚਿਪਕਿਆ ਸਲਾਖ ਦਿਨਭਰ ਸੌਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਲਾਖ ਕਿਸੇ ਭਾਲੂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਲਾਖ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਵਾਲ, ਗੋਲ ਸਿਰ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੂਛ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਲਾਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਪਾਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਲਾਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦੋ ਛੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗਾਸਾ ਬੇਟਾ

ਅਮਿਤ : ਯਾਰ ਰਵੀ, ਵੇਖ ਕੇ ਚਲਿਆ ਕਰ ਵਰਨਾ
ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਗੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਏਗਾ।

ਰਵੀ : ਦੋਸਤ, ਘਬਰਾ ਨਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਹਵਾਈ
ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।

.....
ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਇਕ ਛੇਟੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ
- ਬੇਟਾ, ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?

ਬੱਚਾ : ਜੀ ਰਾਮ!

ਮਹਿਮਾਨ : ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਛੱਡੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?

ਬੱਚਾ : ਜੀ, ਹਾਲਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ
ਰੱਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਛੱਡੀ' ਹੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

.....
ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਨੇਤਾ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ
ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸਾਰੇ ਪਾਗਲ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੂਮ
ਰਹੇ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਕ ਪਾਗਲ ਦੀਵਾਰ ਦੇ
ਨਾਲ ਕੰਨ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ।

ਨੇਤਾ : ਤੁੰ ਇਥੇ ਕੰਨ ਲਗਾ ਕੇ
ਕਿਉਂ ਖੜਾ ਹੈ?

ਪਾਗਲ : (ਮੁੰਹ ਤੇ ਉਗਲੀ ਰੱਖਦੇ
ਹੋਏ) ਸੀ... ਸੀ....

ਕੰਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁਣੋ ਹੁਣੇ ਆਵਾਜ਼
ਆਏਗੀ।

ਨੇਤਾ ਕੰਨ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ

ਗਿਆ। ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਹੈ ਗਿਆ ਤਾਂ
ਉਹ ਬੋਲਿਆ - ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

ਪਾਗਲ : ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ
ਦਿੱਤੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ
ਸੁਣਾਈ ਦਏਗੀ!?

- ਸਨੌਰਾ ਵਾਲੀਆ

ਰਵੀ : ਮਾਂ ਢੁੱਧ ਪੀਣਾ ਹੈ।

ਮਾਂ : ਰਵੀ ਬੇਟਾ ਢੁੱਧ ਤਾਂ ਫਟ ਗਿਆ।

ਰਵੀ : ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੂਝੀ
ਧਾਰੇ ਨਾਲ ਸੀਅ
ਦਿਓ।

.....
ਡਾ. ਆਨੰਦ ਨੇ
ਬੁੱਧੂਰਾਮ ਨੂੰ
ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ

ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼

ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੌੜਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ
ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੁਧਰ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ
ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਵੀ ਸੁਖਮਈ ਬਣ
ਜਾਏਗਾ।

ਸੱਤ ਦਿਨ ਬਾਦ ਬੁੱਧੂਰਾਮ ਨੇ ਡਾ.
ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਫੌਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਸਲਾਹ ਤੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਚਲ
ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਆਨੰਦ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਛਾ
ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਬੁੱਧੂਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ -
ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਘਰ ਤੋਂ ਪੈਂਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਢੂਰ
ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ?

- ਗੁਰਚਰਣ ਆਨੰਦ

ਇਕ ਪੁਲਾੜ
ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੰਮੀ ਢੂਗੀ
ਤਕ ਵੇਖ ਸਕਣ ਵਾਲੀ
ਅਪਣੀ ਢੂਰਬੀਨ ਦੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ
ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ
ਸੀ।

ਇਸੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਨੇ ਆਕਾਸ਼
ਤੇ ਇਕ ਤਾਰ ਟੁੱਟਦਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ
ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ -

ਮੈਨ ਗਏ ਸਰ, ਕੀ ਸਾਨਦਾਰ ਨਿਸਾਨਾ
ਲਗਾਇਆ ਹੈ।

ਮਾਲਿਕ : (ਨੌਰ ਨੂੰ) ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ
ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਨ
ਨਾ ਲਿਆਇਆ ਕਰ। ਉਹ ਸੌਦਾ
ਤੋਲਦੇ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਪਾ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨੌਰ : ਜੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ
ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਬੇਟਾ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਕੋਣ ਹੈ?

ਬੇਟਾ : ਕੋਈ ਮੁੱਛਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਕਹਿ ਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

- ਓਮ ਸਿੰਘ

ਅਧਿਆਪਕ : ਸੰਜੂ, ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਕਿਥੇ ਵਹਿੰਦੀ
ਹੈ?

ਸੰਜੂ : ਜਮੀਨ ਤੋਂ।

ਅਧਿਆਪਕ : ਨਕਸੇ
ਕਿਥੇ

ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ
ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਸੰਜੂ : ਨਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵਹਿ ਸਕਦੀ

ਹੈ ਸਰ? ਨਕਸਾ ਗਲ ਨਹੀਂ
ਜਾਏਗਾ...

ਇਕ ਸਕੂਟਰ ਦੇ ਅਗੇ (ਪ੍ਰੈਸ) ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ।

ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ : ਕਿਸ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ
ਹੋ?

ਸਕੂਟਰਵਾਲਾ : ਸਾਰਿਹਾ
ਧੋਬੀ ਹਾਂ, ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ
ਕਪੜੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਬੜੀ ਥੋੜੀਨ ਦੇ
ਬਾਦ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ
'ਏਡਮਿਨ' ਦਾ ਹਿੰਦੀ
ਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

'ਝੁੰਡ ਨਿਯਤਰਕ' ਅਤੇ
'ਸੈਲਫੀ' ਦਾ ਵੀ ਨਵਾਂ ਹਿੰਦੀ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ -
'ਖੁਦਖੇਚੂ'।

'ਵਹਾਟਸਏਪ' ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ -

ਨਿੱਠਲਿਆਂ ਦਾ ਗੱਪਸ਼ਪ ਯੰਤਰ।

- ਅੰਕੁਰ ਰਾਣੀ

ਪਿਆਰੀ ਮਾں

ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ,
ਕਿੰਨੀ ਭੇਲੀ-ਬਾਲੀ ਮਾਂ।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਭਖਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ,
ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਠੰਡੀ ਛਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਮੁਸਕਾਂਦੀ,
ਮੇਰੇ ਹੰਝੂ ਸਹਿ ਨਾ ਪਾਂਦੀ।
ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਦੇ ਬਦਲੇ ਆਪਣੇ,
ਸੁਖ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜਾਉਂਦੀ ਮਾਂ।

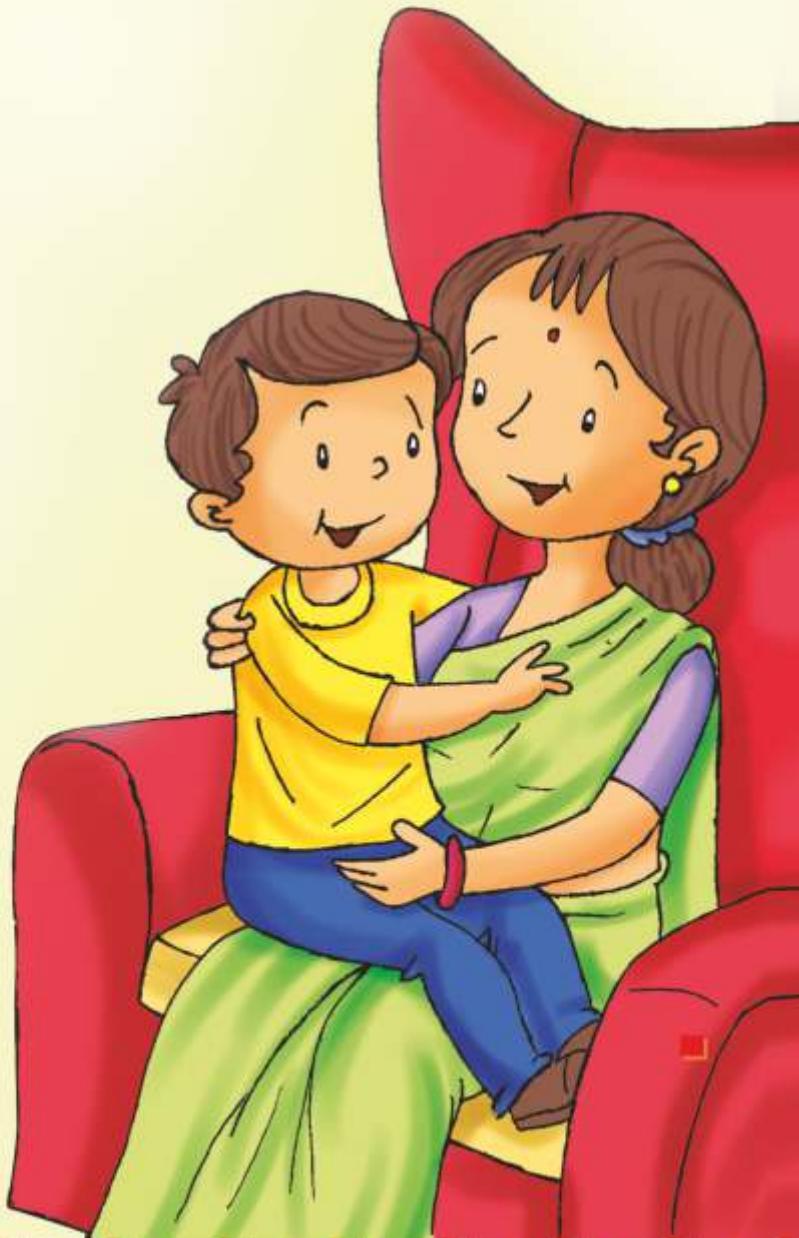
ਇਸ ਦੀ ਮਮਤਾ ਕਿੰਨੀ ਪਾਵਨ,
ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਮਨਭਾਵਨ।
ਕੰਡਿਆਏ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ,
ਛੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਖਰਾਉਂਦੀ ਮਾਂ।

ਇਸ ਦਾ ਪੱਲ੍ਹੀ ਨਿਰਮਲ ਉਜਵਲ,
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨਭ ਜਲ ਥਲਾ।
ਆਪਣੀਆਂ ਸੂਭ ਅਸੀਸ਼ਾਂ ਨਾਲ,
ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਸਹਿਲਾਉਂਦੀ ਮਾਂ।

ਮਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਾ ਕਦੇ ਦੁਖਾਉਣਾ,
ਹਰ ਦਮ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣਾ।
ਇਸ ਪਰਤੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਬਣ ਕੇ,
ਖੁਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਮਾਂ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ,
ਆਦਰ ਸਭ ਦਾ ਬਣ ਜਾਏ ਗਹਿਣਾ।
ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਲੀ,
ਸੱਚੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਮਾਂ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ,
ਕਿੰਨੀ ਭੇਲੀ-ਬਾਲੀ ਮਾਂ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ

(ਸਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਰ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਉਠਾਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

□ ਵਿਕਾਸ ਅਰੋੜਾ

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1) ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2) 'ਭਾਰਤ ਰਤਨ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਗਾਇਕਾ ਕੌਣ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3) 'ਹੋਮੀਓ ਅੰਡ ਜੂਲੀਅਟ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4) ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਵਾਹਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5) ਸ਼ਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6) ਏਸੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਿਤਨੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7) ਕਿਸ ਨਦੀ ਨੂੰ 'ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸ਼ੋਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8) ਦੁੱਧ ਦੀ ਸੁੱਪਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9) ਕਿਹੜਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਿਕਟਰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10) ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦੋ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ 'ਅੰਤਰਰਾਸਟਰੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦਿਵਸ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਗਾਨ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12) ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13) ਪੰਡਿਤ ਸਿਵਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਕਿਸ ਸੰਗੀਤ ਯੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 'ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15) ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 'ਹਰ ਕੀ ਪੱਤੀ' ਹੈ?

(ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ - ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਰਾਧੇਲਾਲ

ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ

ਇ

ਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਇੱਕਲਾ ਹੀ ਘੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਜਣ ਲਗਾ ਪਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ। ਰਾਜਾ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਥਕਾਵਟ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਲੇਟਿਆ। ਹਵਾ ਦਾ ਝੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇਕ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਸੀ। ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਤਿੰਨ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਪਈ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ?"

"ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼, ਭੀਸ਼ਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਲਾਵਾਰਿਸ ਹਾਂ।" ਉਹ ਇੱਕਠੇ ਬੋਲੇ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚਲੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਹਾਲਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪੜਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮੈਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

"ਜੀ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ!" ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੜੇ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆ ਰਿਆ।

ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਹਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪੜਾਈ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਆਪ ਰਾਜਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਖਰਚ ਲੈ ਕੇ ਕਰੋ।"

"ਇੰਝ ਹੀ ਹੋਏਗਾ।" ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਸਮਾਂ ਗੁਜਰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਤਿੰਨੇ ਬਾਲਕ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਰਾਜਾ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਿਰਸੰਤਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ

ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਕੋਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ, ਉਸ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣੇ। ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਚਾਹ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, "ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਭਗਤੀ ਵੀ ਖੂਬ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।"

ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਾਜਾ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਤਿੰਨ ਬਾਲਕ ਰਾਜਕੋਸ਼ ਦੇ ਖਰਚ ਨਾਲ ਪੜ-ਲਿਖ ਕੇ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਰਾਜਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?"

"ਠੀਕ ਹੈ, ਰਾਜਨ!" ਮੰਤਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਬਾਦ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਦ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈ ਲਈ ਹਾਂ।"

"ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਰਾਜਪ੍ਰੇਹਿਤ ਬਣਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਭੀਸ਼ਮ ਨਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ।"

"ਉਹ ਕਿਵੇਂ?" ਰਾਜਾ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਮੰਤਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੇਬ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹੀ ਖਾ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ-ਵੰਡ ਕੇ ਫਲ ਨੂੰ ਖਾ ਲਉ।"

"ਹਾਂ ਤਾਂ।" ਰਾਜਾ ਉਤਸੁਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤਾ।

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਗੇ ਕਿਹਾ, "ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਦੌਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਐਨੇ ਸੇਬਾਂ ਨਾਲ

ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਭਰੇਗਾ। ਭੀਸ਼ਮ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸੇਬ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਲਉ।"

"ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੇਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਹੀ ਖਾਉਂਗਾ। ਨਾ ਕੁਝ ਘੱਟ, ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸੇਬ ਖੁਦ ਖਾਓ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।" ਭੀਸ਼ਮ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸੇਬ ਤੂੰ ਲੈ ਲੋ।"

"ਠੀਕ ਹੈ।" ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸੇਬ ਲੈ ਲਿਆ।

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ, "ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਿਛੋਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

"ਬਿਲਕੁਲ।" ਰਾਜਾ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰਿਆ।

"ਭੀਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪ੍ਰਿਯਤਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਉਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੀਸ਼ਮ ਜੱਜ ਦੇ ਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।"

ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਗੇ ਕਿਹਾ, "ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੇਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਾਜਪ੍ਰੇਹਿਤ ਦਾ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।"

ਇਕ ਪਲ ਰਾਜਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਇਕਦਮ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, "ਫਿਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਛੇਤੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਤਿਲਕ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰੋ। ਭੀਸ਼ਮ ਉਸ ਦਾ ਨਿਆਂਮੰਤਰੀ ਹੋਏਗਾ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਪੇਸ਼ ਰਾਜਪੁਰੋਹਿਤ।"

"ਮੈਂ ਜਲਦ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਰਾਜਕਾਜ ਸੌਂਪ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਾ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਚਿੜੀ

ਚਿੜੀ ਚੀ-ਚੀ ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਂਦੀ,
ਸੁਥਾ-ਸਵੇਰੇ ਜਾਗ ਹੈ ਜਾਂਦੀ।
ਸਵੇਰ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਭਾਂਦੀ,
ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵਿੱਚ ਜਮ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀ।

ਬੋੜਾ-ਬੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਆਪ ਇਹ ਖਾਂਦੀ,
ਬੋੜਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤਾਈ ਖਵਾਉਂਦੀ।
ਫੈਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਨਿਰਾਲੇ,
ਛੂਹਣ ਚਲੀ ਹੈ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ॥

ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਖੇਲ,
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਮੇਲਾ।
ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਆਨੰਦ,
ਸਜੇ ਜਿਵੇਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਛੰਦ॥

ਆਕਾਸ਼ੀਂ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਕਰਦੀ,
ਧੁੱਪ ਵਰਖਾ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾ ਭਰਦੀ।
ਬੱਕ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਲ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀ,
ਭੀੜ ਉਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ

- ❖ ਬੀਜ਼ਗਾਣਿਤ, ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਕੋਣਮਿਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।
- ❖ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮਲਵ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 100 ਈ. ਪ੍ਰ. ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ❖ ਪਾਈ ਦਾ ਮਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਗਾਣਿਤ ਮਾਹਿਰ ਬੌਧਾਯਨ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।
- ❖ ਸਤਰੰਜ ਦੀ ਖੋਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।
- ❖ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਕ੍ਰਿਕੇਟ ਗਰਾਊਂਡ ਚੈਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 1893 ਵਿੱਚ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰਤਲ ਤੋਂ ਉਚਾਈ 2444 ਮੀਟਰ ਹੈ।
- ❖ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤਕਸ਼ਿਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 700 ਈ.ਪ੍ਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ❖ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਦੀ ਬੈਕਾਲ ਝੀਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੂੰਘੀ ਝੀਲ ਹੈ।
- ❖ ਜ਼ਿਗਾਫ ਜੀਭ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਜੇਬਰਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਕਦੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਭ ਜੇਬਰਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ ਮਿਲੇਗੀ।
- ❖ ਇਕ ਤਿਤਲੀ ਦੀਆਂ 1200 ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

- ❖ ਭਾਲਫਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਘੋੜਾ ਖੜੇ-ਖੜੇ ਹੀ ਸੌ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਮੱਧਮਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਿਲੋ ਸ਼ਹਿਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 40 ਲੱਖ ਛੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਰਸ ਚੂਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਸਾਉਂਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੀ ਨਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
- ❖ ਸਾਡੇ ਰਾਸਟਰੀ ਝੰਡੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ-ਚੌਝਾਈ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 3:2 ਹੈ।
- ❖ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ 4000 ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ 6 ਵਾਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਜ਼ੂਰ ਦੀ ਪੈਦਾਵਰ ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ❖ ਸੋਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਚਦਾਰ ਧਾਤੂ ਹੈ। ਇਕ ਔਸ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਹੀ 43 ਮੀਲ ਲੰਮਾ ਤਾਰ ਖਿਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਉਡਦੇ ਸਮੇਂ ਮੱਖੀ ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੰਬੇ 200 ਵਾਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ - ਵਿਭਾ ਵਰਮਾ

ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਖਜਾਨਾ

ਪਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਹੀ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰੂਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਨ ਨੂੰ ਸਤਾਉਣ, ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਮਜਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁੱਢੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁੱਢੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦੇ ਘਣੇ ਸੁਨਸਾਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂਕਿ ਬੁੱਢੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੁਖ-ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਕ ਪਸੂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਬਣ ਜਾਣ।

ਰਾਜਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਦੂਰ ਦੇ ਵੀਰਾਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮੌਦਿਆ ਤੇ ਬੇਠਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਰੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਪੱਤੀਆਂ ਸੁੱਟਦੇ ਵੇਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਟੇ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ— ਪਿਤਾ ਜੀ, ਆਪ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਬੇਟਾ! ਇਹ ਪੱਤੀਆਂ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਨਾ ਭੁਲ ਜਾਓ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਰਾਹ ਭਟਕੋ, ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓ। ਬੇਟਾ, ਇਹ ਰਾਹ ਔਖਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਇਥੇ ਛੱਡਣ ਆਏ ਅਤੇ ਖੁਦ

ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਭਟਕ ਗਏ ਅਤੇ ਕਦੇ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਹਰੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਨਾ ਭਟਕ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਘਰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਪੁਰਵਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ।

ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪ ਧੰਨ ਹੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪੱਕਣ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਮੈਰੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਜਿਹੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀਰਾਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਮੈਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਚਲੋ।

— ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਕਰੂਰ ਰਾਜਾ.....?

ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਦੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਫਿਰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਬੁੱਢਾ ਪਿਤਾ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰੇ। ਕਰੂਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ — ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕੱਲ ਤਕ। ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਕੌਝਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਟਾਈ ਕਰਵਾਈ ਜਾਏਗੀ।

- ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ .....।
- ਚੁੱਪ ਰਹੋ। ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੋਵੇ।

ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤਾ।
ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਪਣੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਸਵਾਹ ਦੀ

ਰੱਸੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ।

ਰਾਤ ਹੋਈ। ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਖਾਣਾ ਲੈ
ਕੇ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਉਦਾਸ
ਵੇਖ ਕੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦਾ
ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਆਗਿਆ
ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸੀ।

ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਾ
ਲੈਣ ਦਿਓ। ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਬਣਾਉਣਾ
ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਪਿਤਾ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ -
ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਿਹਾ
ਮਟਕਾ ਲਉ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰੱਸੀ ਨੂੰ
ਗੋਲਾਈ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਰੱਸੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਅੱਗਾ
ਲਗਾ ਦਿਓ, ਬਸ ਬਣ ਗਈ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ। ਹੁਣ
ਮਟਕੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਓ।

ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਟਕੇ ਵਿੱਚ
ਰੱਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਅੱਗ ਲਗਾ
ਦਿੱਤੀ। ਵੇਖਦੇ-ਵੇਖਦੇ ਰੱਸੀ ਸੜ ਗਈ ਅਤੇ ਸਵਾਹ ਦੇ
ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਮਟਕੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਰਹੀ।

ਰਾਜਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਰਬਾਰ
ਲਗਾ। ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਦੇ ਲਟਕੇ
ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ
ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਇਹ ਸਭ ਚੁਪਚਾਪ
ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਟਕੇ ਨੂੰ
ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਹਾ - ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ
ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਟਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵਾਹ ਦੀ
ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿਤਾ
ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੁਜਰੇ। ਕਰੂਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਫਿਰ
ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਕੀਤਾ। ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ।
ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਕੱਢ ਕੇ
ਕਿਹਾ - ਮੇਰਾ ਇਹ ਕੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੇਰੇ ਇਸ ਬਹੁਮੁਲੇ ਕੜੇ ਨੂੰ
ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੇ ਵਿਖਾਏਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ
ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਇਨਾਮ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ
'ਦਰਬਾਰ ਖਤਮ ਹੋ' ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ
ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਉਦਾਸ
ਮਨ ਨਾਲ ਘਰ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ। ਬੇਟਾ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ। ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ। ਬੇਟੇ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ।

ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ - ਬੇਟਾ, ਕੀ ਤੂੰ ਕਿਸਤੀ ਵੇਖੀ ਹੈ? ਕਿਸਤੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਿਲ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ?

ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਔਜਾਰਾਂ ਦਾ ਬਕਸਾ ਅਤੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਵਾਏ।

ਹੁਣ ਪਿਤਾ ਨੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਨੂੰ ਕੜੇ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੁਰੇਦਿਆ ਅਤੇ ਕੜੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹਿਲੇ-ਡੁਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੜੇ ਦੇ ਅਗੇ -ਪਿਛੇ ਕਿਲਾਂ ਠੋਕ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੜਾ ਫਿਟ ਕੀਣੀ ਤਖਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਕੜੇ ਨੂੰ ਤੈਰਦਾ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ (ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਾਨੇ) ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਅਗੇ ਵਧਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮੌਨ ਰਹੇ। ਰਾਜਾ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਆਸਮਾਨ ਛੂਹ ਗਿਆ।

ਨੌਜਵਾਨ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੋਦ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਦ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਵਸਤੂ ਦਾ ਕਪੜਾ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਨੇ

ਵਿਚਿੱਤਰ ਨਦੀਆਂ

ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਤੌਹਡੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੁਛਿਆ - ਸੱਚ ਸੱਚ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਸਵਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ ਤਾਂ 'ਸਜਾ-ਏ-ਮੌਤ' .....।

ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - ਸ੍ਰੀਮਾਨ! ਦੋਵਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਮੇਰੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ .....।

- ਕੀ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀਵਿਤ ਹਨ? ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ? - ਰਾਜਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

ਨੌਜਵਾਨ ਮੌਨ ਰਿਹਾ।

ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਮੌਨ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਝੂਠਾ ਹੰਕਾਰ ਪਾਲਿਆ ਅਤੇ 'ਅਨੁਭਵ' ਦੇ ਖਜਾਨੇ' ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਵਿਵਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ।

ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੁੱਢੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕੁਝ ਅਨੋਖੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ! ਆਉ, ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਕੁਝ ਵਿਚਿੱਤਰ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ।

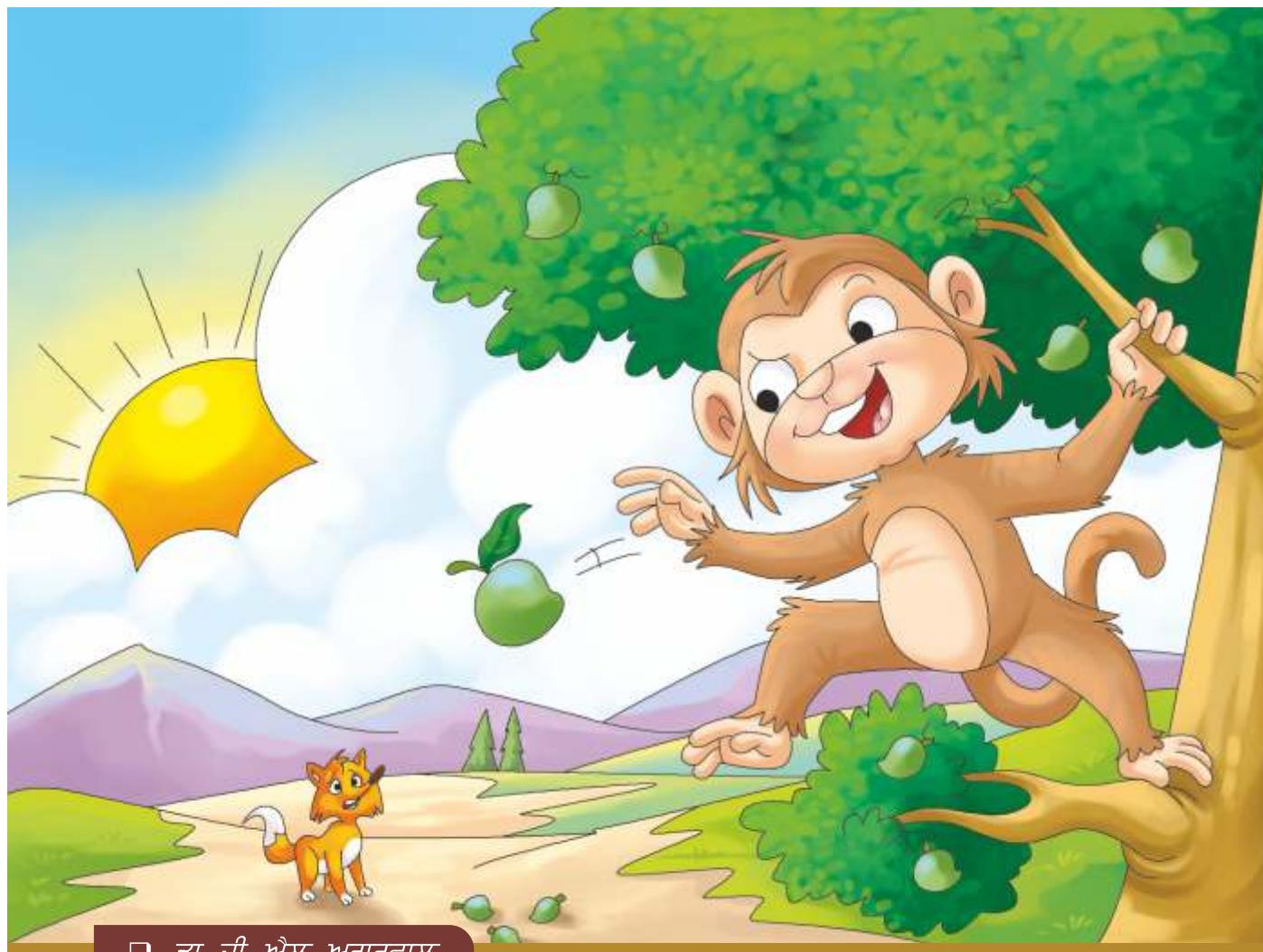
ਸਿਆਹੀ ਨਦੀ - ਅੱਜ ਤੋਂ ਲੱਗਭਗ 280 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਅਲਜੀਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਖੇਤ ਕੀਤੀ, ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਘਣੀ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਨਦੀ । ਸਿਆਹੀ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੂਤਰ ਹਨ, ਲੋਹ ਲਵਣ ਅਤੇ ਲੈਡ ਆਕਸਾਇਡ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਸਾਇਣਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸਿਆਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਨਦੀ ਦੇ ਨੀਲੇ, ਗਹਿਰੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਠੀ ਨਦੀ - ਠੰਡੇ, ਗਹਿਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਨੇਬਰਾਸਕਾ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸ਼ਹਿਦ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਦਭੂਤ ਨਦੀ 1930 ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਖੋਜੀ ਗਈ। ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਨਦੀ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਿਠਾਸ ਦੀ ਤਹਿਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਨਦੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਨਦੀ - ਪੂਰਵੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀ 'ਅੰਗਾਰੀ-ਨਉਰਕੀ', ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤਿੱਖੀ ਬੀਅਰ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਲਕੋਹਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁਰੰਗੀ ਨਦੀ - ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ, ਸੰਦਲੀ, ਪੀਲੀ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਦੁਧੀਆ ਸਫੇਦ ਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਧਰਤਾਲ, ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਪਰਬਤ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ - ਪਦਾਰਥ ਵੀ। ਮਸਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਕਾਲੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਚੀਨ ਦੀ ਪੀਲੀ ਨਦੀ ਵੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈਂ।

□ ਡਾ. ਜੀ. ਐਲ. ਅਗਰਵਾਲ

ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਸੁਧਰ ਗਿਆ

ਚੀ ਕੁ ਬਾਂਦਰ ਨਟਖਟ ਅਤੇ ਸ਼ਗਰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸ਼ਗਰਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਗਰਤਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਪੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਕਦੇ ਉਹ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੱਚੇ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਡੇਗ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਗਰਤਾਂ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਵਧਦੀਆਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਬਜਾਏ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੇ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਸ

ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਚੀਕੂ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਗਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬਸ ਸ਼ਗਰਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਧਰਣਾ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਚੀਕੂ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਕੱਚੇ ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਸੁੱਟਣ ਲਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਝੁਮਰੂ ਗਿੱਦੜ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ - 'ਮਿੱਤਰ, ਇਹ ਕੀ

ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਵੇਖੋ ਨਾ, ਅੰਬ ਹਾਲਾਂ ਪੱਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਹਨ ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੌੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ
ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਜਿਆਦਾ
ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏਗਾ?''

ਹਾਂ-ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਾਉ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ
ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ
ਉਹੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਲਗੇਗਾ।''

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਝਮਰੂ ਗਿੱਦੜ ਆਪਣੀ ਰਾਹ ਚੱਲ
ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਚਿੰਪੂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਇਸ
ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ। ਲੇਕਿਨ, ਚਿੰਪੂ ਨੇ
ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਗੱਲ ਰਫ਼ਾ-
ਦਫ਼ਾ ਹੋ ਗਈ।

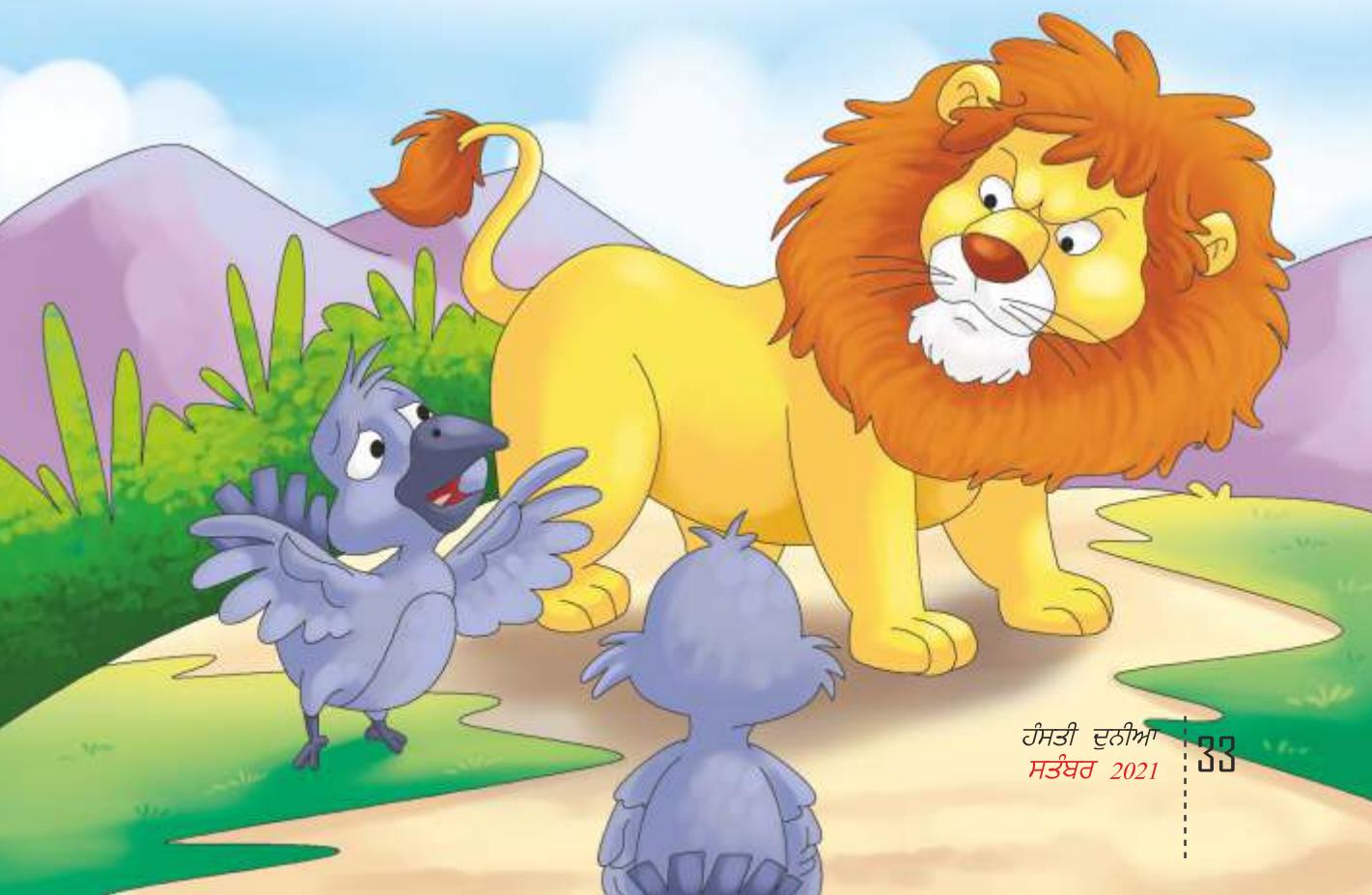
ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ
ਦੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਕਾਉਣੀ ਆਪਣੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦੀ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਜੁਟਾਉਣ
ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਚੀਕੂ ਨੇ
ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਕਾਉਣੀ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਵਿੱਚ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ
ਕਾਉਣੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ

ਨਾਲ ਚੀਕਣ ਲੱਗੇ। ਚੀਕ-ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਲ ਹੀ
ਕੁੱਖ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਂ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਂਦਰ ਦੇ
ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ।

ਦਿਨ ਢਲੇ ਕਾਉਣੀ ਆਪਣੇ ਆਲੂਣੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ
ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਾਜਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ
ਹੋਈ। ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ
ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਾ
ਹਾਲ ਜਾਣਿਆ ਤਾਂ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਇਆ।
ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਸਜਾ ਮਿਲਣ ਹੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ
ਨੇ ਗਿੜਗਿੜਾ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ
ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ।

ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ¹
ਸੁਧਰ ਗਿਆ ਹੋਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ
ਦਾ ਧਿਆਨ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ -ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ
ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕੀ? ਚੀਕੂ ਨੂੰ ਭਲਾ ਚੈਨ ਕਿਵੇਂ
ਮਿਲਦਾ, ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ?

ਕੱਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਮੱਕੜੀ ਦੇ
ਜਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਲੁਕ ਗਿਆ।
ਗੁਨਗੁਨ ਮੱਕੜੀ ਤਾਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਮਿੰਕੀ

ਲੁੰਮੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ
ਸੁਣਾਈ। ਉਹ ਬੋਲੀ- "ਜੁਲਮ
ਸਹਿਨ ਕਰਨਾ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ
ਵੱਧ ਕੇ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਲੋ, ਅਸੀਂ
ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲ ਕੇ ਨਿਆ
ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ
ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਚੀਕੂ ਦੀ ਸਰਾਰਤ
ਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ
ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ
ਗੁਨਗੁਨ ਮੱਕੜੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ
ਕਿ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਸਜਾ ਜ਼ਰੂਰ
ਮਿਲੇਗੀ।

ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ
ਗਈ। ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਿਰ
ਹੋਇਆ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਬਾਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ
ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂਕਿ
ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ
ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਗੋਲੂ ਖਰਗੋਸ ਬੋਲਿਆ- "ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ
ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਤੀ
ਵਾਪਸ ਆਏ।"

ਹਨੀ ਹਿਰਣ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ - "ਛੇ ਮਹੀਨਿਆ
ਲਈ ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਦਾ ਹੁੱਕਾ-ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਏ।"

ਸਨੀ ਗਿਲਹਰੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਸੀ।

"ਚੀਕੂ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਖੋਦਣ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਗਾ
ਦਿੱਤਾ ਤਾਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ
ਨਾ ਮਿਲੇ।"

ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਰਹੇ
ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਨੀ ਬਗੁਲਾ ਬੋਲਿਆ- "ਚੀਕੂ ਨੂੰ
ਗੁਨਗੁਨ ਮੱਕੜੀ ਲਈ ਇਕ ਦਰਜਨ ਜਾਲੇ ਬਣਾਉਣ
ਦੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ।"

ਬਾਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ
ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਚੀਕੂ ਨੂੰ ਉਸੇ

ਦਿਨ ਮੱਕੜੀ ਲਈ ਜਾਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਚੀਕੂ ਨੂੰ
ਧੱਕਾ ਲਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ
ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਉਹ ਸੁਧਰ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ
ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹੋਇਆ ਵੀ
ਇੰਝ ਹੀ। ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਰਾਤ-ਦਿਨ
ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਾਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਤਿਆਰ
ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - 'ਮਹਾਰਾਜਾ, ਇਹ ਮੇਰੀ
ਆਖਰੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੈਂ ਸੁਧਰਣ ਦਾ
ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।'

ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਚੀਕੂ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਕੋਈ
ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨੇੜੇ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ
ਖਬਰ ਫੇਲ ਗਈ। ਲੋਕ ਦੁਬਾਰਾ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਆਉਣ
ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣ

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਸਤੰਬਰ 1888 ਨੂੰ ਤਿਰੁਤਨੀ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ 14 ਮਈ 1962 ਤੋਂ 13 ਮਈ 1967 ਤਕ ਸਵਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਿਨ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਹ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਸਥਾਨ ਵੀ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਪਤਨਾਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਸਰਵਪੱਲੀ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ 18ਵੀਂ ਸਤਾਖਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਤਿਰੁਤਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਪੱਲੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੇ ਇੰਜ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਵਪੱਲੀ ਵੀਰਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀਤੀਆ ਸੀ। ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਹੇਠ ਦੇ ਕਾਰਣ ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਮੀਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤਿਰੁਤਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਖਿਆ ਕੇਵੀਂਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤਿਰੁਪਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1896-1900 ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਤਿਰੁਪਤੀ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ 1900 ਤੋਂ 1904 ਤਕ ਬੰਗਲੌਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਚੀਅਨ ਕਾਲਜ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਅਮੇਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

14 ਮਈ 1962 ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸਤਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਿਨ ਬੜੀ ਯੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਕਰ 5 ਸਤੰਬਰ ਵਾਲਾ ਦਿਨ **ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਤੰਬਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਆਪ ਉਚਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 1954 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਕਾਲਗਸ਼ਿਪ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ।

ਲਗਭਗ 86 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1975 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਤਿਆਰਾ

ਤਾ ਇਨਾ ਨਾਮਕ ਇਕ ਐਰਤ ਨੇ ਬੋਸਟਨ ਤੋਂ ਫੀਨਿਕਸ ਜਾਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਗੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਸੀਟ ਬੁਕ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਉਹ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਗੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਤ ਭਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਪਸਰ ਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਲੈ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਪੁਰਣ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ

ਹੋਏਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਦੇ ਫਲਸਵਰੂਪ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਤੱਤ ਇੱਛਾ ਅਰਥਾਤ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਫਲਸਵਰੂਪ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਤਦ ਡਾਇਨਾ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਐਰਤ ਯਾਤਰੀ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਅਗੇ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛੇ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਘਟਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਠਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗੇ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬੈਠ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਐਰਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਮਨ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕਲੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਡਾਇਨਾ ਨੂੰ

ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਨਚਾਹੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜਦ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਤੋਂ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਭੁਗਤਾਣ ਖੁਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਇਨਾ ਨੇ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਦੱਸੇ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪ ਖੁਦ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਆਫਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੋ।

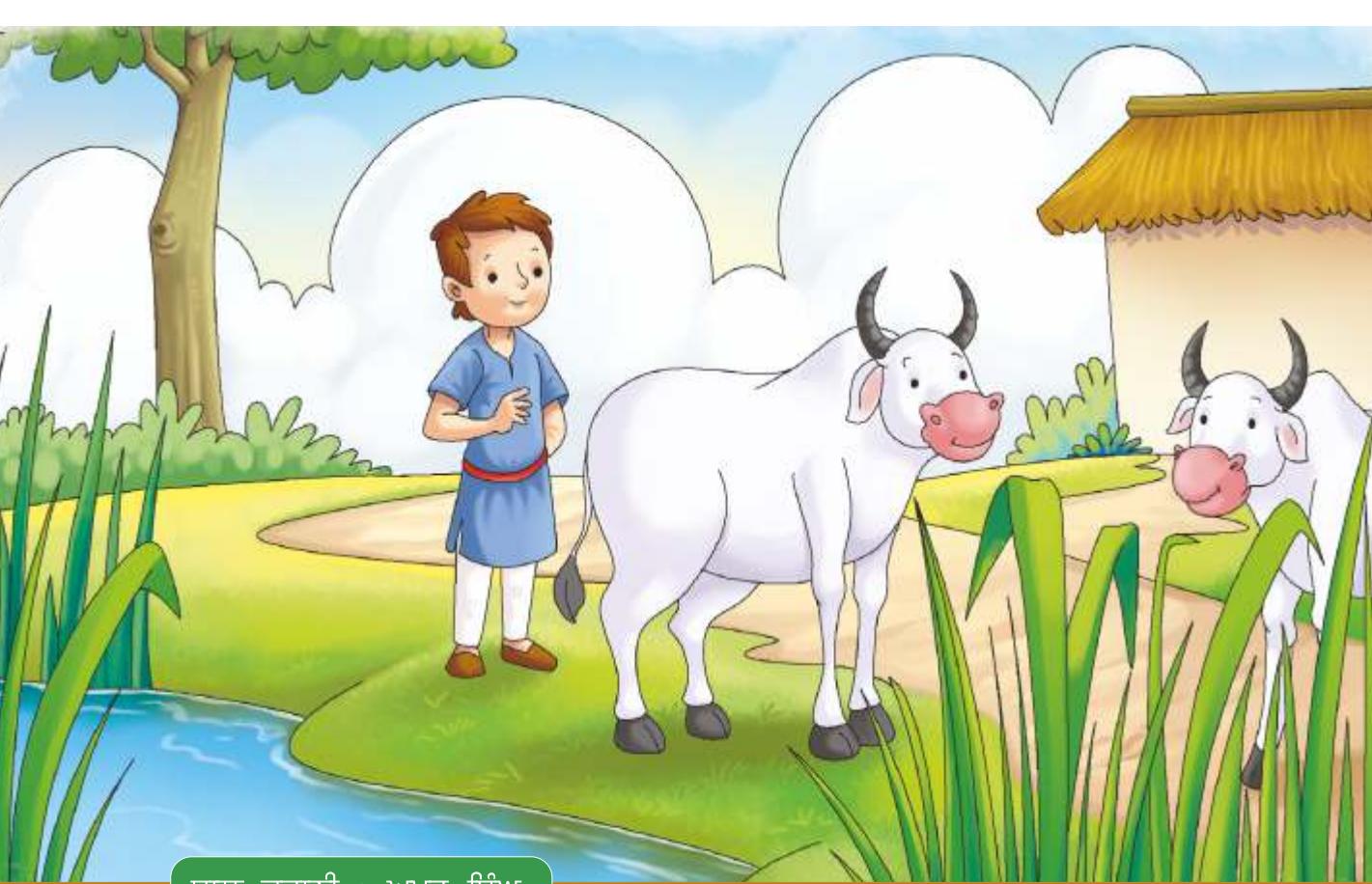
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਮੁਸਕਰਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਉਥੇ ਅਗੇ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆ ਗਈ। ਅਗੇ ਦੀ ਉਸ ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਬਾਦ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਡਾਇਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਨਿਰਵਿਘਨ ਨੰਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿੰਗੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

ਸਫਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦ ਡਾਇਨਾ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅਪਣਾ ਕ੍ਰੋਡਿਟ ਕਾਰਡ ਉਸ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰੋਡਿਟ ਕਾਰਡ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦੀ ਸੀਟ ਬਦਲਣ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲਏ ਬਲਕਿ ਡਾਇਨਾ ਦੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੇਜ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਏ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਘਰਨਾਵਾਂ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਅਮਰ ਸਿੰਘ

ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ

ਮੁੱਲ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਖੂਬ ਘਾਹ ਉਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੌਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਸੀ। ਬਲਦ ਘਾਹ ਚਰਦੇ-ਚਰਦੇ ਮੱਕਈ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵਡੇ। ਜਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਮੌਨੂੰ ਨੂੰ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਬਲਦ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਥੋੜਾ ਅਗੇ-ਪਿਛੇ ਲੱਭਣ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹਨੂੰ ਬਲਦ ਨਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਮੱਕਈ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਬਲਦ ਖੂਬ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਮੱਕਈ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੌਨੂੰ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 'ਆਵ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾਵ' ਲਗਾ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਮਾਰਨ।

ਉਹ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ-ਮਾਰਦਾ ਘਰ ਤਕ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਦ ਉਸਦੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਨੂੰ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ - ਮੌਨੂੰ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੂੰ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਬਾਪੂ ਇਹ ਮੱਕਈ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਏ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਮੱਕਈ ਖਾ ਗਏ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ - ਮੌਨੂੰ ਜਦ ਬਲਦ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵੜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਸੀ?

ਮੌਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ।

ਮੌਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?

ਉਥੇ ਸੀ ਬਾਪੂ?

ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋਏਂਗਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਲਦ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਹਾਂ ਬਾਪੂ!

ਕਸੂਰ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਬੇਵਜਾ ਹੀ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟਿਆ। ਮੌਨੂੰ ਦਾ ਬਾਪੂ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ— ਇਹ ਤਾਂ ਪਸੂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿਥੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਾਹ ਅਤੇ ਮੱਕਈ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸਮਝ ਸਕਣ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਮੌਨੂੰ ਚੁਪਚਾਪ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ।

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਦ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਉਪਯੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਜੁਤਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਦੇ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਅਸੀਂ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੌਨੂੰ ਦੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਉਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ— ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਮਤਲਬ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗਲਤੀ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਚਾਰਨ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਕਰਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਮਿਲੀ ਖਾਣ ਲੱਗੇ। ਅਗੇ ਤੋਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ।

- ਜੀ ਬਾਪੂ, ਹੁਣ ਇਹ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।— ਮੌਨੂੰ ਬੋਲਿਆ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਉ! ਗੱਲ ਮੌਨੂੰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਸੂਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਹਨ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ ਦੇ ਉਤਤਰ

- 1) ਡਾਲਰ 2) ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ
- 3) ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
- 4) ਮੌਰ 5) ਬਿਹਾਰ 6) ਚਾਰ
- 7) ਦਾਮੋਦਰ 8) ਲੈਕਟੋਮੀਟਰ
- 9) ਸ਼ੋਏਬ ਅਖਤਰ 10) ਅਕਤੂਬਰ
- 11) ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
- 12) ਬਾਬਰ 13) ਸੰਤੂਰ
- 14) ਉਦਯੁਕ 15) ਹਰਿਦੁਆਰ

ਕਿਉਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਮਦਰਸ-ਡੇ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ 'ਮਦਰਸ-ਡੇ' 107 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ ਗਿਆ ਹੈ? ਆਉ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ?

ਦਰਅਸਲ, ਐਨ.ਰੀਵਿਸ ਜਾਰਵਿਸ ਨੇ ਸਾਲ 1850 ਵਿੱਚ 'ਮਦਰਸ-ਡੇ ਵਰਕ ਕਲਬ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਉਪਾਖ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਰੀਵਿਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਏਨਾ ਨੇ ਵੀ ਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਸਾਲ 1905 ਵਿੱਚ ਮਈ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਰੀਵਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਏਨਾ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਮਦਰਸ-ਡੇ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਏਨਾ ਨੇ 1908 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਮਦਰਸ-ਡੇ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਡਰੋ ਵਿਲਸਨ ਨੇ 1914 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ 'ਮਦਰਸ-ਡੇ' ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ

□ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਨਮਦਿਨ ਦਾ ਅਠੋਖਾ ਤੇਹਫਾ

ਚੰ ਪਕਵਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਜਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੰਗਲਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਸਜਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿੰਟੂ ਨਾਮ ਦਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਵੀ ਸੀ।

ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨਰਸਰੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਗੁਜਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਿੰਟੂ ਬਹੁਤ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਰੀਬ ਸੀ। ਮਿੰਟੂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਕੇਕ ਦਾ ਆਡਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ

ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮੌਮਬੱਤੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਚਾਨਣ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾਨਵਰ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਗਿਫ਼ਟ ਸੀ। ਕੋਈ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ਼ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜੇ। ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗਿਫ਼ਟ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਪੂਰਵਕ ਇੱਕ ਥਾਂ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਧਰ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇੰਨ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਕੋਈ ਗਿਫ਼ਟ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਗਿਫ਼ਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਮਿੰਟੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਡਾਣਬੀਣ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ ਅਤੇ ਮਿੰਟੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਨਾ ਗਏ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਛੁੱਲ ਹੀ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਲੈ ਜਾਓ। ਫਿਰ ਮਿੰਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਗਿਫ਼ਟ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਗਿਫ਼ਟ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਿੰਟੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਛੁੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ ਦੇਖਾਂਗੇ ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਚੱਲੋ। ਦੋਨੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਚਲ ਪਏ।

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਧਰ ਮਿੰਟੂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜਾਨਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਜਾਨਵਰ ਜੋ

ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿੰਟੂ ਦਾ ਵੀ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਿਫ਼ਟ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ। ਮਿੰਟੂ ਦਾ ਗਿਫ਼ਟ ਪੈਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵੱਲ ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਜਦ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹ ਗਿਫ਼ਟ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਹੀ ਛੁੱਲ ਸੀ ਜੋ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਜਾਨਵਰ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਇਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਮਹਾਰਾਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਗਿਫ਼ਟ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਿਆ।

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਇਹ ਗਿਫ਼ਟ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਗਿਫ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਲੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੂਟੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਜੰਗਲ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਵੇ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦਿਆਲਤਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁੱਕ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿੰਟੂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਤੋਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦਾ ਕੇਕ ਕਟਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸਭ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ। ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਮਿੰਟੂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਜਾਨਵਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਿੰਟੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- * ਮਾਨਵ ਦਾ ਮਾਨਵ ਹੋਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ, ਦਾਨਵ ਹੋਣਾ ਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਮਾਨਵ ਹੋਣਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ।

- * ਲੋਹਾ ਭਲੇ ਹੀ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਏ ਪਰ ਹਥੌੜਾ ਤਾਂ ਠੰਡਾ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ

- * ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਹੀ ਮਿਲੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ।

- * ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਆਤਮਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਓ।

- ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ

- * ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ 'ਬੁਧੀਮਾਨੀ', ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੋਚਣਾ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਦ ਸੋਚਣਾ 'ਮੁਰਖਤਾ' ਹੈ।

- ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ

- * ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਕਿਲ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੋ, ਸੌਖੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

- ਡੇਲ ਕਾਰਨੇਗੀ

- * ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਗਾਈ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੇਕ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਬਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ।

- * ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਝ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਤੇ ਡਿਗਦਾ ਨਹੀਂ।

- ਚਾਣਕਯ

- * ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਵੇਦ ਵਿਆਸ

- * ਸਲਾਹ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਬੁਧੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

- * ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਹੈਸਲੇ ਨਾਲ ਝੱਲਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਲਾਲਾ ਲਜਪਤ ਰਾਇ

- * ਪਾਪ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਨ੍ਗਮਾ ਹੈ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਕਾਲੀਦਾਸ

- * ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਮਿਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- ਵਿਨੋਭਾ ਭਾਵੇ।

□ ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ : ਜਗਤਾਰ 'ਚਮਨ'

ਰੱਟੂ ਤੋਤਾ

ਮੈਂ ਤੋਤਾ ਹਾਂ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ,
ਚੁੰਝ ਮੇਰੀ ਲਾਲ ਹੈ।

ਕਾਲੀ ਕੰਠੀ ਪਾਈ ਮੈਂ,
ਠੁਮਕ-ਠੁਮਕ ਚਾਲ ਹੈ।

ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿੱਚ,
ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੁੱਲ ਹਨ।

ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ,
ਸਾਰੇ ਗਏ ਸਕੂਲ ਹਨ।

ਬੱਚੇ ਜਦ ਵਿੱਚ ਬਾਗ ਦੇ ਆ ਕੇ,
ਕਵਿਤਾ ਕੋਈ ਸੁਣਾਉਣਗੇ।

ਮੈਂ ਚੁਪਕੇ ਜਿਹੇ ਰਟ ਲਵਾਂਗਾ,
ਗੀਤ ਕੋਈ ਜੋ ਗਾਣਗੇ।

ਰੱਟੂ ਤੋਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ,
ਐਪਰ ਮੇਰੀ ਕੀ ਗਲਤੀ।

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਭਰਤੀ।

□ ਜਾਣਕਾਰੀ : ਸ਼ਹਿਦ ਵਰਮਾ

ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਹਨ ਬੇਹੁੱਦ ਲਾਭ

- ਬੱ** ਚਿਉ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਦ ਦਵਾਈ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਰਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਲੋਹਾ, ਤਾਂਬਾ, ਪੋਟੋਸਿਯਮ ਗੰਧਕ, ਚੂਨਾ, ਮੈਗਨੀਜ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਆਦਿ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਨੀ-ਨਿਰਧਨ, ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਘਰੇਲੂ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਓ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਈਏ।
- ਕਠਿਨ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੌ-ਦੌ ਚਮੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਪੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲੂਕੋਜ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
  - ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਚੱਮਚ ਸ਼ਹਿਦ ਗੁਨਗੁਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮੈਟਾਪਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
  - ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
  - ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਨਗੁਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਾਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਣ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਚੰਗੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
  - ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਸੌਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਜਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- ਦੋ ਤੋਲਾ (ਲਗਭਗ 20 ਗ੍ਰਾਮ) ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਇਕ ਗਿਲਾਸ ਪਾਣੀ ਦਿਨਭਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸ਼ਹਿਦ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਬਲ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ਅੱਗ ਨਾਲ ਜਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਜਖਮ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਹੈ।
- ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਚਮੱਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

**ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ
ਵਰਤਣੀਆਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ -**

- ਗਰਮ ਢੁੱਧ ਜਾਂ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਨਾ ਮਿਲਾਓ, ਕੁਝ ਗੁਨਗੁਨ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਮਾਂਸ ਮੱਛਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸੇਵਨ ਵਰਜਿਤ ਹੈ
- ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮੂਲੀ, ਕਟਹਲ ਕਦੇ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- ਗਰਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸੇਵਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਨਾਲ ਘੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਤਰਾ ਥੋੜੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਕਮਾਲ

ਲੁੰ ਦਨ ਦੇ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਫਟੇ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਜੁੱਤੇ ਪਾ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਅਕਸਰ ਉਸਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦਾ - ਮੇਰੇ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਇਹ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਜਦ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕਲਾ ਬੈਠ ਕੇ ਖੂਬ ਰੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ, ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪੜਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਦੇ ਘਰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਲਾਈਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ 'ਹੋਮਵਰਕ' ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣਵਸ਼ ਆਪਣਾ ਹੋਮਵਰਕ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਉਸਦੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਜਦ ਰੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ

ਉਹਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ- ਵਿਲਿੰਗਟਨ! ਇਹ ਟਾਈਮਪੀਸ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਉਤੱਰ ਦਿਤਾ- 'ਕਲਾਕ ਸੇਜ ਦੀ ਟਨ, ਟਨ, ਟਨ ਐਂਡ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਵੁਡ ਬੀ ਲਾਰਡ ਆਫ ਲੰਦਨ'

(ਘੜੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਟਨ, ਟਨ, ਟਨ, ਅਤੇ ਲੰਦਨ ਦਾ ਲਾਰਡ ਬਣੇਗਾ ਵਿਲਿੰਗਟਨ)।

ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਣ ਲਗੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 'ਲੰਦਨ ਲਾਰਡ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚਿੜਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਲਕ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਦੀ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਸੌਂ ਫੀਸਦੀ ਸੱਚ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਚਮੁਚ ਲੰਦਨ ਦਾ ਲਾਰਡ ਬਣਿਆ।

ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਲਾਰਡ ਵਿਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕਈ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰ ਹੈ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਠੇਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ
ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂਹੂੰ ਅਤੇ ਚੰਦਾ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ।

ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਮਿਲੀ।

ਮੇਨੂੰ ਬੱਸ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਾਦਾ ਜੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੌਸਮ ਵੀ ਬੜਾ ਸੁਹਾਵਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ।

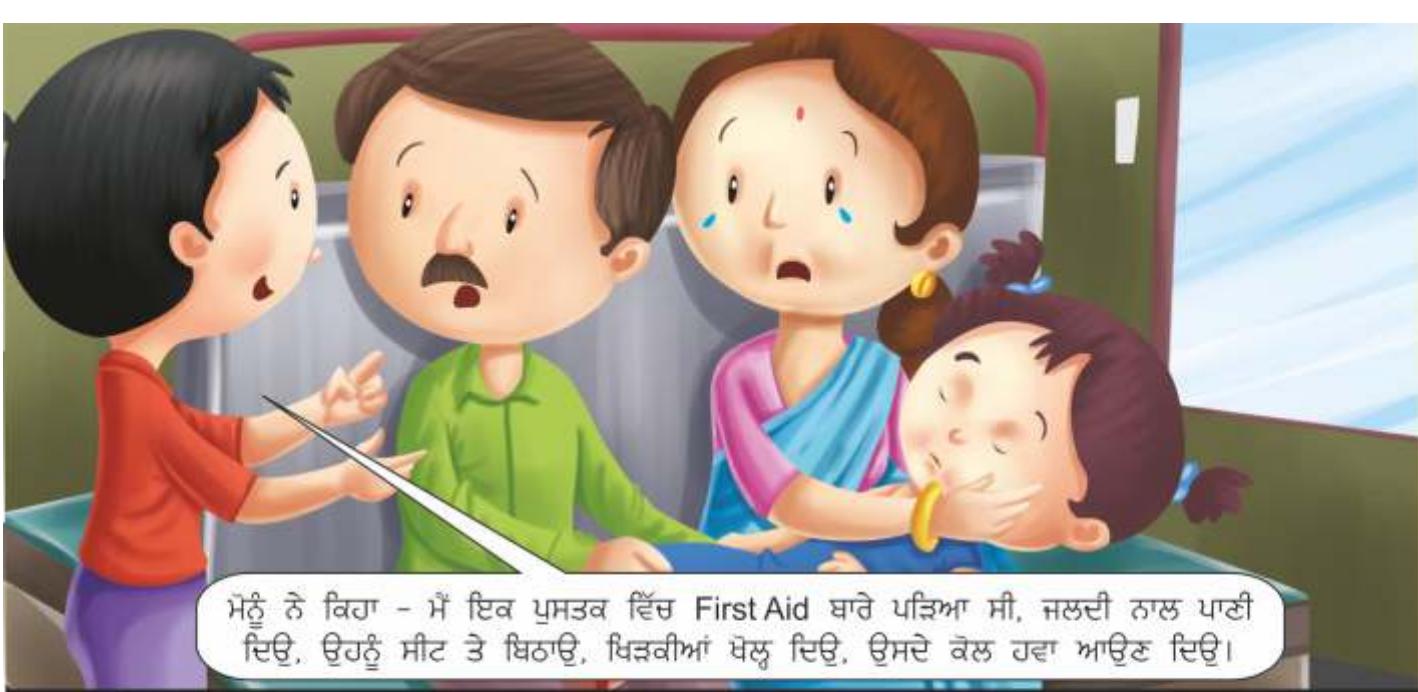

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਕਿ ਬੱਚੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਨੂੰ ਅਤੇ ਚੰਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ।

ਮੇਨੂੰ ਬੋਲਿਆ— ਚਲੋ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ
ਕਿ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ?

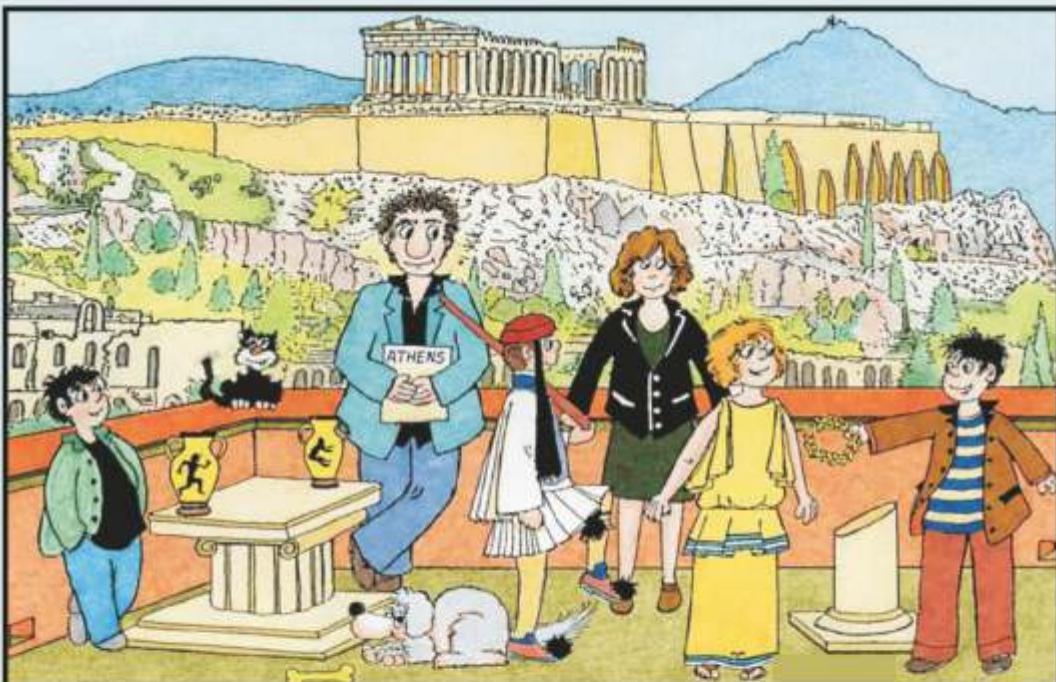
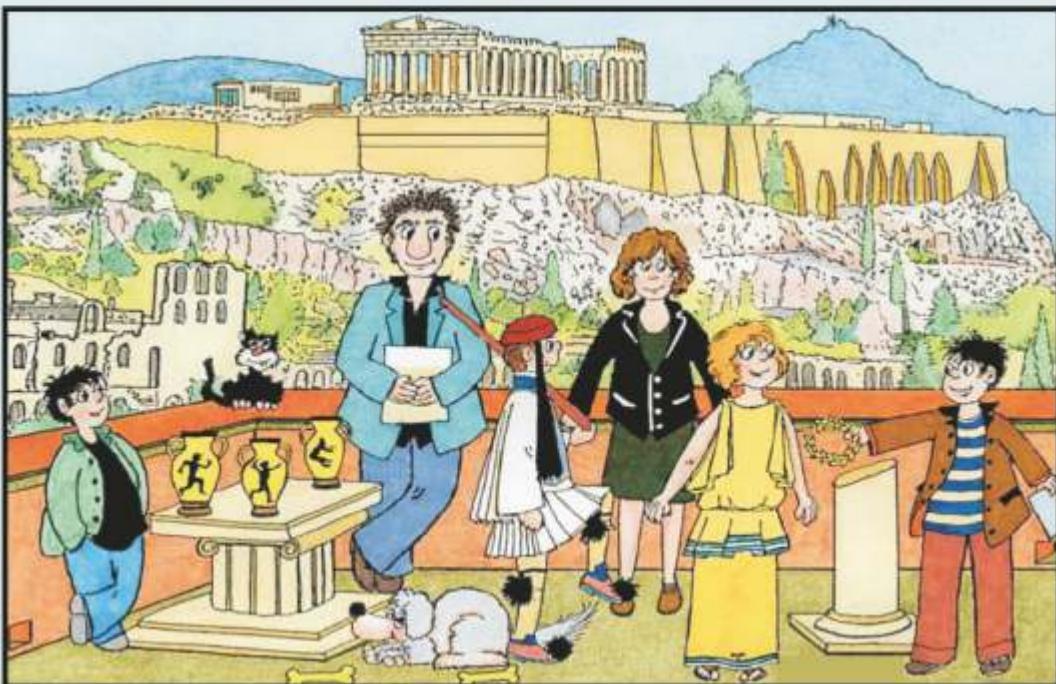
ਚੰਦਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ -
ਹਾਂ-ਹਾਂ, ਚਲੋ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਦੋਹਾਂ ਚਿਤੱਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ!

radio.nirankari.org

24x7

kids.nirankari.org

Catch the latest episode
on 23rd of every month

www.nirankari.org

Catch the latest episode
on 10th of every month

Bhakti Sangeet

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on 20th of every month

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on 1st & 16th of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

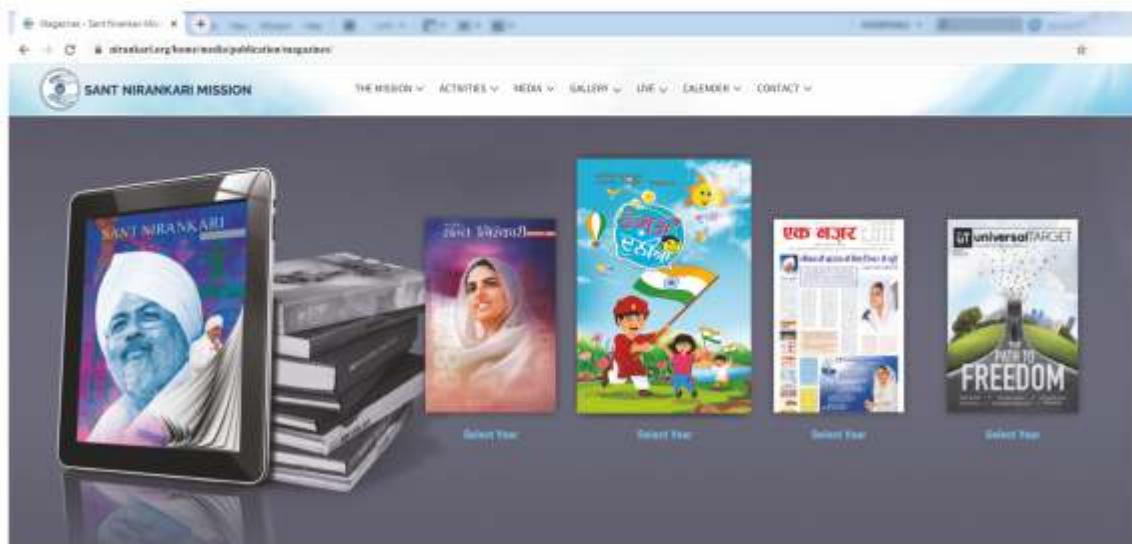

SANT NIRANKARI MISSION

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/1977

: Delhi Postal Regd. No. DL (N)/137/2021-2023
: Licence No. U (DN)-60/2021-23
: Licenced to post without Pre-payment

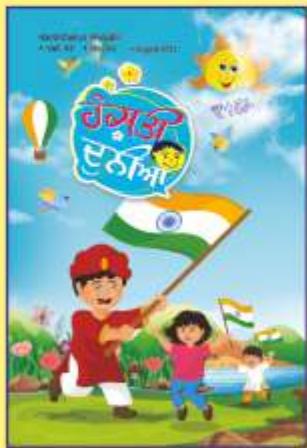
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪੱਤਰ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ 'ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵੈਬਸਾਇਟ' ਤੋਂ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵੈਬਸਾਇਟ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' 'ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ' ਅਤੇ 'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' ਨੂੰ ਪੜਨ ਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰੋ।

www.nirankari.org ਨੂੰ Open ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ Main ਪੇਜ ਤੇ ਆਪਣੂੰ THE MISSION, ACTIVITES, MEDIA and GALLERY ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਆਪਣੂੰ MEDIA ਦੇ PUBLICATION Option ਨੂੰ ਕਲਿਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆਪਣੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਬਾਣੀ, ਸੰਪੂਰਨ ਹਰਦੇਵ ਬਾਣੀ, E-Books, Articles ਅਤੇ Magazines ਦਿਖਾਈ ਦਿੇਗਾ। Magazines ਨੂੰ ਕਲਿਕ ਕਰਦੇ ਹੋ— ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ, ਏਕ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ Universal Target ਦੇ ਪੇਜ ਖੁਲ੍ਹ੍ਹ ਜਾਣਗੇ। ਇਥੇ ਆਪ ਜੋ ਵੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਪੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸੁਚਨਾ

- ❖ ਕੀ ਆਪਣੂੰ ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਾਸਿਕ, ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ?
- ❖ ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 23 ਤਾਰੀਕ ਨੂੰ Dispatch (ਡਿਸਪੈਚ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਵੀ ਆਪਣੂੰ ਇਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ—
  1. ਅਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਢਾਕਖਾਨੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।
  2. ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ ਤਾਂਕਿ ਆਪਣੂੰ ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਪੀ ਭਿਜਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

— ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਪਾਦਕ,
ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪੈਲਕਸ,
ਬੁਰਾੜੀ ਰੋਡ, ਦਿੱਲੀ-110009